

Biblioteka
44°N i 20°E

Urednik
Nikola Petaković

Copyright © 2017 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

Dizajn korica:
Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-527-4

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštapavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
2017.

DAVID ALBAHARI

DANAS
JE SREDA

Čarobna
knjiga

Danas je sreda, dvanaesti jun, sedam sati ujutru. Ležim, potpuno obučen, na krevetu i osluškujem zvukove koji dopiru iz susedne sobe. Tamo se nalazi moj otac. Moj otac ima Parkinsonovu bolest i hiljadu puta sam mu rekao da sedne kada presvlači donji veš i hiljadu puta je on obećao da će to učiniti. Naravno, hiljadu puta to nije učinio i onda bih ga nalazio izvrnutog na patosu, bespomoćnog i besnog, kao da sam u najmanju ruku ja kriv za stanje u kojem se nalazi. Bilo kako bilo, kada bi mu se to desilo, on bi inadžijski ćutao i čekao da ga pronađem. Nikada nije priznao da je on krivac, već je za sve tvrdio da je proizvod delovanja nekih nama još neznanih kosmičkih sila. Ništa nije smešnije od golog punačkog postarijeg muškarca koji, nogu zapetljanih u izbledele gaće, pompezno objašnjava sudbinu svemira. Za to vreme on se njiše, migolji i čini uzaludne pokrete ne bi li uspeo da se okrene i načini svoju tiradu ozbiljnijom. Na kraju se predaje, prepušta se mojim rukama i savetima, ali čim se uspravi, znam, pokušaće na svaki način da umanjim moju pomoć.

„Samo vi njemu pomažite“, rekao mi je njegov lekar, neurolog, „ne obraćajte pažnju na njegove komentare. To je samo jedan čudan način izražavanja zahvalnosti. Ne treba to da vas brine.“

„Zašto bi trebalo da me brine“, kažem, „zar to ne bi svaki sin uradio za svog oca?“

Neurologovo iznenađenje je iskreno. „Čoveče, gde vi živite, odakle dolazite? Pa ja bih sam mogao da vam ispričam takve priče da bi vam se kosa digla na glavi!“

„Ne znam na koje priče mislite“, kažem, „ali kad ste pomenuli podizanje kose, setio sam se šta mi je otac rekao da zatražim od vas.“

„Šta?“, oprezno pita neurolog.

„Recept za 'vijagru'“, kažem.

„Recept za 'vijagru'“, ponavlja neurolog kao da su to reči nekog stranog jezika koji je tek počeo da uči, potom se osvrće prema vratima susedne prostorije, u kojoj mom ocu uzimaju krv i mokraću za analizu, i kaže mi utišanim glasom: „Nisam znao da je on i dalje seksualno aktivan! Zašto mi to niste ranije rekli?“

„Bilo ga je sramota“, odgovaram. „Stideo se što mu se to događa.“

„Koješta“, kaže neurolog, „u njegovim godinama, čak i bez dodatnog dejstva Parkinsonove bolesti, to je sasvim normalna pojava.“

„Ima tu još nešto“, dodajem i poverljivo se naginjem prema neurologu, „ali ne smete da mu kažete da ste to čuli od mene. Naime, mnogo mu se dopada vaša Nadica.“

Neurolog je zbunjen. „Moja Nadica, ko je to? Ništa ne razumem.“

„Ma to je, u stvari, medicinska sestra sa vašeg odeljenja“, objašnjavam. „Pravo ime joj je Nadežda, ali on kaže da je ona njegova Nadica.“

Neurolog trlja čelo. „Naravno“, kaže, „Nadežda, Nada, Nadica... Sasvim logično.“ Odjednom mu se rašire oči. „Pa ona je sada s njim tamo pozadi, pomaže mu oko uzoraka za laboratoriju...“

Tada ih ugledam kako polako prilaze otvorenim vratima ordinacije i brzo šapnem neurologu da ništa ne pominje mom ocu, a onda se okrenem prema ocu i kažem da sam pitao doktora za lek koji ga zanima. „Mora još malo da se raspita, pa će nam to odmah javiti.“

I on se doista javlja u petak, tačno u podne, upravo kada otac i ja šetamo pored Dunava. Da na ekranu telefona ne vidim njegovo ime – dr Stanković – nikada mu ne bih prepoznao glas. Zvuči kao glas nekog starca, neke osobe koja je starija i od mog oca, iako je u stvarnosti dr Stanković mlađi ne samo od mog oca nego i od mene. Ako ne grešim u računici, on je skoro četvrt veka mlađi od mog oca, dok je razlika u godinama između njega i mene znatno manja i iznosi oko četiri godine. Iako nije reč o nekoj velikoj razlici, moj otac je bio besan kao ris kada sam mu to saopštio. „Je l' vidiš“, vikao je, „šta može da se postigne dobrom voljom i upornim radom? Ti još nisi ni fakultet završio, a on je već ugledan lekar i univerzitetski profesor! O, šta sam ja bogu skrivio da mi uvali sina kao što si ti?“

Bog je novina u očevom rečniku. Pamtim dane kada ni slovo „b“ nije smelo da se izgovori pred njim, što je iziskivalo veliki napor moje majke, kojoj je Bog bio krivac za sve. Ni danas mi nije jasno kako su moji roditelji uopšte uspjeli da se slože, a činjenica da su čak stupili u brak bila mi je krajnje neshvatljiva. Doduše, postojala je jedna priča o tome kako je moja majka – tada još devojčurak sa kikama – došla da zamoli moga oca, koji je u to vreme bio na čelu komiteta za utvrđivanje lične i društvene odgovornosti, što ga je činilo jednim od najmoćnijih članova lokalne partijske organizacije, dakle, moja majka, moja *buduća* majka, uspela je da sakupi toliko hrabrosti i da se usudi da potraži kod jednog takvog moćnika milost za svog oca, lokalnog bakalina, koji je bio optužen kao saradnik neprijatelja jer im je dozvoljavao kupovinu namirnica u njegovoj radnji. Znajući kako su prošli ostali žitelji njihovog malog mesta koji su bili optuženi za slične prekršaje, moja buduća majka je odlučila da se obrati samom izvoru moći i nekako je uspela da zakuca na njegova vrata. E sad, ništa ne bi bilo od njene smelosti da moj budući otac, prema vlastitom priznanju, nije bio obuzet kikama. Ko zna odakle je, iz kakve dečje muke, poticala ta njegova negativna strast prema kikama, ali kada bi on sreo neku devojku sa kikama, nije joj pružao veliki izbor. „Ili seci kike“, izgovarao je strogim glasom, „ili skidaj gaće.“ Međutim, kada je moju buduću majku stavio pred tu dilemu, ona mu je prkosno odgovorila: „Kike ne dam, a gaće nemam!“ Moj budući otac se toliko iznenadio da su noge počele da mu drhte a srce divlje da udara, prebledeo je i jedva nekako uspeo da se dotetura do svoje stolice iza radnog stola. Za to

vreme, moja buduća majka je otrčala po čašu vode, vratila se, navlažila maramicu i stavila je mom budućem ocu na čelo. On je duboko uzdahnuo, otvorio oči i upitao je: „A gde su ti sada gaće?“ „Eno ih na konopcu iza naše kuće“, reče ona, „tek sam se jutros setila da ih nisam oprala, pa nisu stigle da se osuše, a kad ideš kod lekara ili u opštinu, moraš da obučeš čiste gaće, ne smeju da budu ni prljave, zbog zaraze, ni vlažne, zbog prehlade.“ Moj budući otac se zagrcnu. „Ma kakva prehlada“, upita on, „šta ti to pričaš?“ „Kako kakva“, reče moja buduća majka, „pa ono dole može da se prehladi kao i sve ostalo.“ A on upita: „Koje dole?“ A ona reče: „Pa ono.“ A on: „Koje?“ A ona: „Kako koje?“ I tako, reč po reč, kako je jednom rekla moja majka, zbližiše se oni kao niko na svetu, a kada je, sat kasnije, izašla iz zgrade komiteta, bili su obezbeđeni i njen otac i ona sama, a i dukati zakopani u nepromoćivoj kesi ispod oraha.

Ne znam kako će „vijagra“ delovati kod mog oca, ali u meni je, na neviđeno, pokrenula brdo uspomena. Dakle, pažljivo sam saslušao doktora Stankovića kako bih mogao ocu da prenesem što potpuniju informaciju. Za to vreme, moj otac se družio sa zemunskim galebovima. Danima im je on donosio suv, bajat hleb, i to uvek u približno isto vreme kao danas – dakle, oko podneva – i oni su ga upamtili i počeli bi mahnito da kriče čim bi se on približio obali Dunava. Uzletali su visoko i onda se obrušavali na njega u znak zahvalnosti, kako sam negde pročitao, u nekoj knjizi o ponašanju ptica, ali to nije bilo dovoljno da obuzda moju uznemirenost zbog toga što su me u tim trenucima neodoljivo podsećali na scene iz Hičkokovog

filma „Ptice“. Zapravo, već četiri puta su mu u brišućem letu skidali kapu sa glave: dva puta crni šešir, jednom pletenu kapu i jednom kačket. Danas nema ništa na glavi, tako da se ptice samo otimaju za hleb i krešte kao da žele da ih čuje ceo grad. Kada ostane bez hleba, moj otac se vraća nasmejan i seda pored mene na klupu. Odmah potom me pita: „Šta kaže?“

Iako tačno znam na koga misli, pravim se nevešt i uzvraćam svojim pitanjem: „Ko?“

„Kako ko?“, žesti se moj otac. „Pa naš doktor, doktor Stanković!“

„Otkad je on i moj lekar“, kažem, „moj lekar je doktor Jelić u domu zdravlja.“

Mom ocu počinju da drhte ruke, a lice mu se krivi u grotesknu masku. Očigledno sam preterao ili, tačnije, on se uplašio mogućnosti da je doktor odrično odgovorio na njegov zahtev. Smirujem ga i saopštavam mu šta je *njegov* lekar doista rekao. Rekao je, kažem mu, da je pogledao nekoliko ozbiljnih studija i da su sve saglasne u zaključku da ih ljudi oboleli od Parkinsonove bolesti mogu slobodno koristiti. Izuzetak su, naravno, osobe sa visokim krvnim pritiskom, koje ne smeju uopšte da ih koriste, imale one tu boljku ili ne.

Moj otac pljeska rukama, raduje se kao malo dete koje je upravo doznalo da će dobiti omiljenu igračku za rođendan, ali onda se naglo uozbilji, hvata me za zglob desne ruke i pita kada će dobiti recept.

„Nema recepta“, kažem, „ali možeš slobodno da ih kupiš u bilo kojoj apoteci.“

Naravno, istog časa on prestaje da misli na našu šetnju. Umesto toga, pita me: „Gde je najbliža apoteka?“

Nije daleko od keja. Ulazimo u nju kao dva krivca. Prethodno smo imali raspravu o tome ko će je tražiti od apotekarke. Otac me je ubeđivao da će on to uraditi, ali kada smo se našli u apoteci, jednostavno je začutao, tako da nisam imao izbora. Rekao sam šta želimo, a ona se, ne promeniivši izraz lica, sagla i počela da pretura po nekim fiokama. Otvarala ih je i zatvarala i na kraju rekla da ima još samo pakovanje od sto miligrama. „U stvari“, kaže kada se uspravi, „za koga je to?“

Pogled joj je strog i mi se ne usuđujemo da joj odgovorimo. Moj otac pilji u pod, a lice mu postaje jarko rumeno.

Apotekarka to shvata kao odgovor i obraća se meni. „Ima li on“, pita me, „nekih problema sa pritiskom?“

„Koliko mi je poznato“, kažem, „nema.“

„Nemam, nemam“, potvrđuje moj otac, „i nikada ih nisam imao.“

Apotekarka ipak traži od njega da izmeri pritisak na aparatu koji se nalazi u apoteci. Kada aparat pokaže rezultate merenja, ona tapše mog oca po ramenu. „Bravo“, kaže ona, „pravi ste dečko.“

I tako napokon dobijamo čarobnu kutijicu, upakovanu u kesu od neprozirnog belog papira. U njoj se – videćemo to kasnije, kada stignemo kući, u naš stan – nalazi samo jedna tableta plave boje. Otac ne krije da je razočaran. „Da sam to onda znao“, kaže, „odmah bih ti rekao da kupiš bar još dva komada.“ To me natera da uzmem da pogledam priloženo uputstvo za upotrebu, ali ono je napisano toliko sitnim slovima

da moram da odustanem pre kraja. Naime, oči mi toliko suze od naprezanja da izgleda kao da plaćem. Ja sam verovatno jedini čovek na svetu koji plaće dok čita uputstvo za upotrebu „vijagre“. Otac pokušava da mi pomogne i daje mi papirnu maramicu, koju prihvatam, i svoje naočare za čitanje, koje odbijam. Brišem oči i obraze, onda izduvam nos i kažem ocu da tu tabletu preseče napola. „Možda je tebi dovoljno samo pedeset miligrama da bi 'vijagra' delovala, pa ćeš tako moći dva puta da je koristiš.“ Otac to ne prihvata. „Ako prvi put uzmeš nedovoljno, to ti nikada neće biti oprosteno, što znači da drugog puta možda neće ni biti. Znači, nema nikakvog lomljenja tablete. Gutam stotku, a onda šta nam bog da.“

Trljam oči i odmahujem glavom. Ne mogu da poverujem da sedim sa svojim ocem i da razgovaramo o seksualnim problemima. Odjednom osećam stid, onaj duboko usađen stid koji me je, kao i većinu druge dece, sprečavao da o tim stvarima razgovaram sa svojim roditeljima onda kada je za to bilo vreme. Doduše, sećam se da je otac, pogotovo u periodu koji je prethodio njihovom razvodu i koji ja u nekim svojim beleškama nazivam „olujna noć“, pokušavao da mi objasni da nisu tačne sve optužbe u vezi sa njegovim brojnim seksualnim avanturama. Dok su se majka i on svađali a ja bespomoćno sedeo za trpezarijskim stolom, on bi mi povremeno davao razne znakove rukom, obrvama ili ustima. Ti gestovi su uglavnom na dva načina komentarisali majčine tvrdnje i videli su ih kao gnusna preuveličavanja ili kao čiste gluposti. Pretpostavljam da je otac verovao da sam ja na njegovoj strani, ali nije bilo tako. U stvari, ja nisam bio ni na čijoj strani i najviše sam se trudio

da me ne uvuku u svoje igre, da se svađaju oko toga kome od njih dvoje ja pripadam. A ja zapravo nisam ni tada ni bilo kada pripadao nikom drugom osim samom sebi.

Možda će neko reći da sam se, posvetivši se u tolikoj meri brizi o ocu, ipak opredelio da njemu pripadnem. Međutim, isto tako bi se moglo reći da sam tim izborom želeo da ublažim grižu savesti što se nisam u tolikoj meri posvetio majci dok je ona vodila uzaludnu borbu sa smrću. Ništa nije netačnije od toga. Kao i nju, i mene je njena bolest iznenadila. Od uredne i uvek udešene „ženice“, ona se preko noći pretvorila u sasušeno stvorenje koje je izgledalo kao jedan od holivudskih vanzemaljaca, pogotovo kada je morala da obrije glavu. U poslednjoj fazi, zahtevala je da prestanemo da je obilazimo, jer nju je to, rekla je, više uznemiravalo nego što ju je smirivalo. Ni otac ni ja je nismo poslušali, čak smo još češće dolazili da je obiđemo, a ona je okretala glavu od nas dvojice ili bi samo nepokretno ležala na leđima i piljila u belinu tavanice sve dok mi ne bismo otišli. I otac i ja smo, svaki na svoj način, to teško prihvatili. Dok smo čekali gradski autobus, otac je neprekidno nešto mrmljao i jadikovao, prvo tiho, sebi u bradu, kasnije, kod kuće, znatno glasnije, sve dok mu ja jednog dana nisam podviknuo da prestane sa tim lažnim prenemaganjem koje ionako nikoga ne može da prevari. „Sva ona maltretiranja, sve svađe, psovke i uvrede“, rekao sam mu, „sve to ostaje zauvek i nikakva tvoja busanja u grudi neće ih izbrisati.“ Otac je stajao i treptao, i duboko sam uveren da je njegova bolest tada savladala preostale mere otpora koje je njegov organizam još uspevao da prizove. Tada to nisam znao, kao što sada ne znam

da li se ona već uselila kod mene, ali to više nije važno. Važno je samo to da postoje trenuci kada se čovek potpuno promeni, kada postaje sasvim drugačiji – ni bolji ni gori nego pre, a opet neko ko više ne liči na onoga ko je pre bio.

To me podseća da sam nešto slično rekao svojim sestričinama: „Ne smete nikome da govorite o sebi, dovoljno je da kažete svoje ime i eventualno nadimak. Sve ostalo može da sačeka do jutra.“ Moje sestričine glasno negoduju. Gledam ih: za mene, one su još uvek devojčice sa kojima sam nekad pravio kolače od blata, a u stvari su već odrasle devojke. Mogu one i same, nisu im potrebni nikakvi zaštitnici.

„Nisu ni meni“, dodaje moj otac, „ali ti me ipak ne ostavljaš na miru.“

Pogledam ga i moram da se nasmejem. Naime, on pokušava da bude strog i da me mrko gleda, ali bolest mu je ukočila crte lica i on sada izgleda kao rasplakani klovn, a ne kao opaki partijski komesar od koga svi strepe i jedva čekaju da mu vide leđa. Daleko su ta vremena i neće se, ukoliko uopšte smem da budem u tolikoj meri samouveren, više nikada ponoviti. Istorija nam, naprotiv, daje mnoštvo suprotnih mišljenja, ali moja sestra nema strpljenja za razglabanje o istorijskoj zbilji. „Jelo je na stolu“, kaže ona, „ne dozvolite mu da se ohladi.“ I svi poslušno sedamo za sto, raspoređeni, kao i uvek, na isti način: moja sestra sedi u čelu stola, naš otac naspram nje, sestrine ćerke sede jedna pored druge sa njene desne strane, dok ja sedim sa njene leve strane. Ti nedeljni ručkovi – u stvari, jednom u dve nedelje – postali su pravi ritual za sve nas. Odmah da dodam da nije uvek bilo tako, trebalo je prvo

da dođe do sestrinog razvoda i, nekoliko meseci kasnije, do smrti naše majke da bi nas moja sestra pozvala na nedeljni ručak. Sestra je tada prvo poslužila supu, masnu i vruću, i, dok smo čekali da se supa ohladi, ona se nakašljala i rekla: „Od sada ćemo uvek da budemo zajedno i niko više neće moći da nas razdvoji.“ Onda se rasplakala i, kroz suze i trake pare koje su se podizale iz naših tanjira, ispričala nam da ranije nije nikada mogla da nas pozove sve zajedno na ručak jer nas njen muž, njen *bivši* muž, nije voleo i smatrao je da tvorimo veoma čudnu porodicu, čiji članovi su povezani neobičnim ritualima, te je stoga branio mojoj sestri da nas poziva u goste. Sećam se da sam se prenerazio kada sam to čuo. Mićka, muža moje sestre, znao sam kao povučenog, dobronamernog čoveka, ali nimalo nisam sumnjao u mogućnost da neko ko je danju anđeo postane pravi đavo tokom noći, pogotovo u krevetu. Ali svi su prihvatili to objašnjenje, pogotovo što su se tokom sestrine priče njene ćerke grlile u nežnom zagrljaju iz kojeg je samo povremeno dopirao neki jecaj ili dubok isprekidan uzdah. A onda je sestra počela da govori o našoj majci. Ispostavilo se da je moja sestra bila u žestokoj panici svaki put kada bi majka došla da je obiđe, jer, rekla je, „ništa joj nikada nije bilo dovoljno dobro“. Hodala je za njom kroz stan i za sve je imala sarkastičan komentar i omalovažavanje. Za pločice u renoviranom kupatilu rekla je da su nameštene kao da ih je slon surlom ređao; pronalazila je prljavštinu na tek opranim prozorima i vratima; smatrala je da sve zna najbolje i za svesku sa receptima svoje dobre prijateljice rekla je da bi bila korisnija u javnom klozetu nego u njenoj kuhinjici. Kada je jednom

pomenula da bi trebalo sve nas da pozove na gulaš, majka se toliko ražestila da je odgrizla parče čaše iz koje je upravo pila sok od zove. Možda neće svakome prijati da čuje takve priče o osobi za koju bi mogao da stavi ruku u vatru, rekla je moja sestra, ali rodili smo se sami, svako za sebe, i isto tako, svako za sebe, posmatramo svet. Nije važno da li ti je neko otac ili majka, sestra ili brat, prijatelj ili ljubavnik – tokom života svako od njih postaje balast, teret koji te usporava sve više i više, sve dok napokon ne budeš prinuđen da priznaš da si se zaglavio u kaljuzi i da ti je jedino preostalo da naučiš da voliš njen smrad. Nikakve mirišljave travke tu ne pomažu, kaže moja sestra i gleda me značajno kao da sam ja jedini član naše porodice koji voli da popuši džoint u pravom trenutku dana ili noći.

Očeva Parkinsonova bolest počela je naizgled beznačajnim bolom u levom ramenu. Jednog jutra nam je saopštio, i to krajnje zvaničnim glasom, kao da nam izriče presudu, da namerava da obavi nekoliko specijalističkih pregleda sa ciljem da se utvrdi pravi razlog tog bola. Majka je tada bila još živa i samo je prezrivo odmahнула rukom kada je saslušala očev govor. On je, međutim, ispunio svoju reč i za kratko vreme posetio nekoliko lekara, napravio više rendgenskih snimaka, išao na fizioterapiju, isprobao razne narodne lekove, namaze i čajeve, a onda je morao da ode kod neurologa – lekara koji se nalazi na izvoru bola, kako je to rekao jedan od reumatologa sa kojima se otac konsultovao. Neurolog je pažljivo saslušao očevu priču o bolu i naporima da se od njega umakne, potom seo na stolicu naspram mog oca i rekao mu da ponavlja

njegove pokrete. Izvodio je razne pokrete prstima i šakama, potom udarao nogom u pod u sve furioznijem ritmu, a otac je to poslušno ponavljao, prateći u početku brzinu traženih kretnji, da bi kasnije postajao sve sporiji i sporiji, dok ne bi sasvim stao. A onda ga je neurolog uzeo za ruke i tronutim glasom mu rekao da ne želi ništa da krije od njega, ali da svi znaci potvrđuju da je u pitanju Parkinsonova bolest. Trebalo bi obaviti još neke preglede i analize, nastavio je neurolog, ali ono što je video uverava ga da ne greši. Otac je tada, rekao nam je, zatvorio oči i pomislio: „Nikada neću videti Rio.“

„Stvarno si to pomislio?“, pitam ga tokom naše uobičajene šetnje.

On malo razmisli, pa kaže: „Da, to mi je jedino palo na pamet.“

„A mene i sestre i njenih devojčica nisi mogao da se setiš? Nije ti se nigde pojavio naslov ispisan velikim slovima: RASTANAK OD PORODICE JE BOLAN?“

„Naravno da je bolan“, složio se moj otac, „ali ipak bih radije išao u Rio.“

To je znak da o tome ne treba više govoriti. Usredsređujem se na šetalište na Zemunskom keju: tokom naših šetnji, otac ne sreće samo galebove, već i ljude, poznanike iz raznih perioda svoga života: „onaj je radio sa mnom u radnji“, „sa tim sam jurio kradljivce u krugu fabrike“, „ona mi je bila mentor na fakultetu“, „sa onim sam imao sukob zbog njegove žene“. Nisam bio u stanju sve to da upamtim, ali uvek bih pažljivo saslušao njegovu ispovest. Naravno, sve vreme sam se pitao

koliko u tim pričama ima istine i koliki je udeo očeve bogate mašte. Ponekad, kada bi on osetio umor, sedali smo na klupu. On bi zatvorio oči, protrljao lice dlanom i odmah bi utonuo u san. Disanje mu je postajalo mirno i duboko; glava bi mu ubrzo pala na grudi; usta su mu se otvarala; pljuvačka je curila sa ugla usana i padala mu, kap po kap, na pantalone. Za to vreme, ja nisam skidao pogled sa njega, pomišljajući da je bilo potrebno da se on tako teško razboli da bi se između nas uspostavilo osećanje bliskosti. Petnaestak minuta kasnije, otac bi otvorio oči i zagledao se u mene kao da me ne poznaje. Onda bi mu se suve usne razvukle u osmeh, a ja bih, takođe uz osmeh, vadio iz džepa svojih pantalona plastičnu žućkastu kutijicu. Bilo je vreme da otac popije svoj lek.

Samo jednom se desilo da je i mene san savladao na klupi na Zemunskom keju. Najgore je bilo to što uopšte nisam mogao da prizovem trenutak kada se to desilo, jednostavno sam zatvorio oči i utonuo u tako dubok san da je neko, samo da je hteo, mogao da nas odnese sa klupe. Umesto da mu pružaš zaštitu i budeš njegov čuvar, korio sam sebe, ti si ga učinio još ranjivijim, još dostupnijim mračnim silama sveta.

Otac uopšte ne može da shvati moje očajanje. „Pa šta, nije sramota malo se odmoriti“, kaže on. „Uostalom, ko bi nas uzeo? Kome su potrebna dva propala muškarca, i to jedan koji je već doznao šta mu je sudbina pripremila, dok drugi tek treba da nauči šta ga čeka u životu?“

U pravu je. Ponekad doista preterujem. Podižem se i pružam mu ruku da bih mu pomogao pri ustajanju. On prezrivo frkne, odgurne je i pokuša sam da ustane. Na kraju uspeva, premda

je sada zadihan i sigurno oseća bolove u krstima. Hiljadu puta sam mu rekao da prihvati ponuđenu pomoć prilikom ustajanja. Hiljadu puta je obećao da će svakako to učiniti. Sada više ništa ne govorim. Skinem listić koji mu se zakačio za jaknu, popravim mu kragnu na košulji i krenem. Napravim korak-dva i okrenem se. On i dalje stoji. „Šta je bilo“, pitam ga, „zar ne idemo kući?“ On nešto promumla i kreće polako, nesigurno, klimavo, kao da gaca po dubokom blatu, a onda, kada stekne sigurnost, nastavljamo zajedno, ponekad bez reči, sve do kuće.

Retko ko se ne začudi kada se u našem gradu vide postarije žene, često izuzetno doterane i sa velikim šesirima, pored kojih stoje mlađi muškarci, jer, kada ih bolje zagledate, uvidite da su to majke i njihovi sinovi. Mnogi sinovi su sagoreli i ostarili igrajući ulogu zaštitnika i poslušnika, iako su se zapravo osećali kao muve uhvaćene u paukovu mrežu. U nekim slučajevima, ta svemoguća majka je time sakrivala – za sve ostale, ali i za sebe – podatak da je ljubljani sin naklonjen homoseksualnosti. Ne uvek i ne svaki, naravno, ne treba generalizovati, ali ipak dovoljno da podstaknu ostale građane na povremene neprijatne komentare ili uvredljivu psovku.

Za razliku od toga, pojava dva muškarca, jednog starijeg i jednog znatno mlađeg, mogla je značiti samo jednu stvar: pederluk. Gde god bismo se pojavili, pratili su nas sumnjičavi pogledi velikog broja muškaraca i mnogih žena. Otac je zbog toga bio potišten i često je želeo da se raspravi sa osobama koje su piljile u nas sa neskrivenim prezirom. Nastojao sam

da ga sprečim u tome, jer od takvih rasprava nije bilo nikakve koristi. Mi radimo svoj posao, oni rade svoj, govorio sam mu, i ništa se tu ne može izmeniti. Ali, bunio se on, niko mu ne može zabraniti da ih u svojim mislima baca na najgore moguće muke, što sam mu ja „dopuštao“ jer ionako nisam mogao da znam koje mu misli protiču kroz svest. Odjednom mu je postalo izuzetno važno da mi ispriča šta mu se sve dešavalo i šta je sve radio u periodu kada je gotovo totalitarno vladao u svom malom selu i okolini. Posebnu pažnju je posvetio tragikomičnoj činjenici da je igrom slučaja odigrao obe uloge: bio je i progonitelj i progonjeni, odnosno i dželat i žrtva, tako da je na svojoj koži mogao da oseti sve ono što je prethodno primenio na drugima. Ali to nije govorio sa ciljem da izazove sažaljenje kod slušalaca, i ne samo sažaljenje nego i bilo kakvu emociju. Život je za njega bio nabranje činjenica, sve ostalo je bilo imitacija života. Ako je on nekada svojim postupcima promenio nekome, ili ako su promenili njemu, nešto što se moglo nazvati životnom činjenicom, onda je to bila datost o kojoj je bilo moguće govoriti. Sve ostalo, a pogotovo ono što je bilo zaslađeno emocijama, nije u stvari bilo ništa, nije se računalo u život, pa samim tim ni u smrt. Nije sve to on rekao svojim rečima, već sam ja uobličio njegove ideje i zapisao ih rečenicama koje su, verovao sam, nalikovale njegovim. I, kao uvek u takvim situacijama, bilo je onih koji su smatrali da sam pogodio i njegov govor i njegov lik, dok je bilo i onih koji su neprekidno ponavljali da sam bio neuspešan u stvaranju njegovog lika. Nimalo me to ne uznemirava jer smatram da se svako od nas pojavljuje u hiljadama verzija, budući da nas